

De kracht van samen onderzoek doen met uitdagende vraagstukken

Over turbulentie, doorbraken en de kracht van begeleiding...

VICKY WILLEGEMS

Docent MILO lerarenopleiding VUB
Coördinator Onderzoekende School?!

28 mei 2025 @ 10:00 uur

Welke bruggen bouwen we vandaag samen?

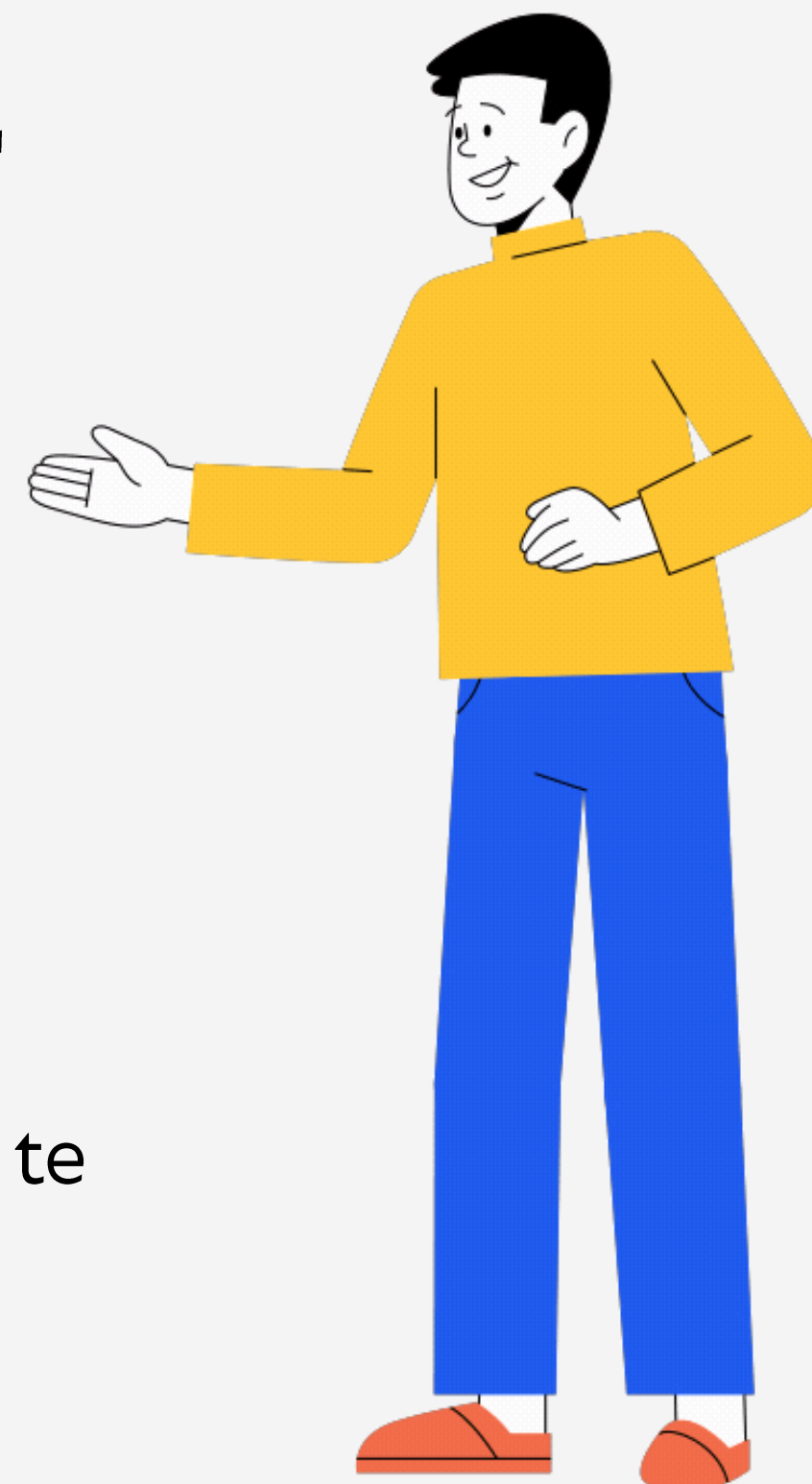
Dit zijn de onderwerpen die we zullen bespreken:

- Onderbouwd begrijpen wat de spanning tussen praktijk, wetenschap en data in begeleidingstrajecten is
- Rollen en uitdagingen van een bruggenbouwer
- Versterken van collective teacher efficacy in uitdagende contexten
- De kracht van constructieve- (doelbewuste) verstoringen
- Reflectie over evidence-informed ondersteuning bieden: het afwegen van context en inzichten.

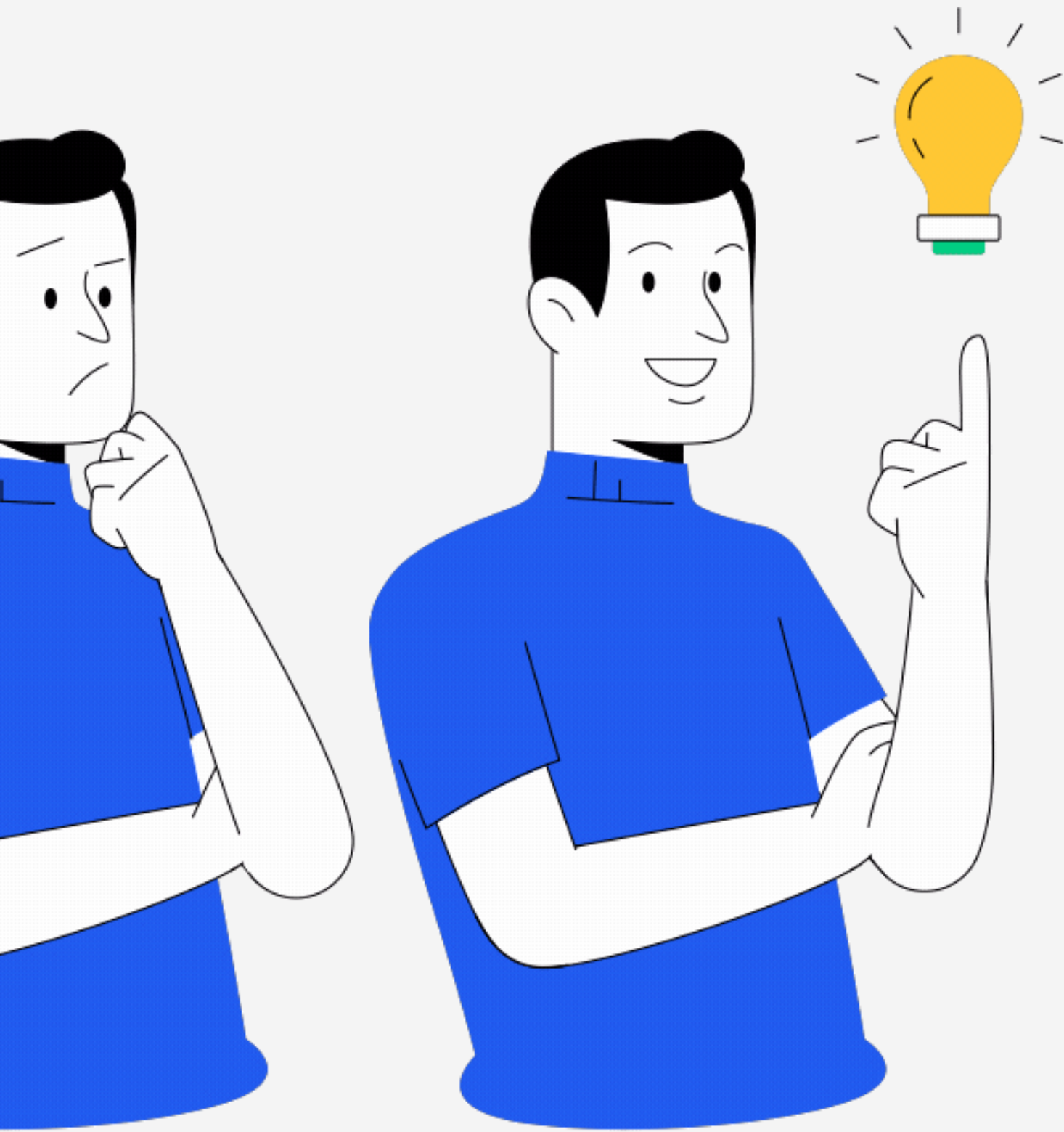
Denk aan een begeleidingstraject dat je voorbije maanden hebt begeleid.

- Waar zag je spanning tussen praktijk, wetenschap en data?
- Hoe heb jij als begeleider geprobeerd de brug te slaan?
- Welk gevoel bleef achter?

Positioneer jezelf:

Neem deel aan dit Wooclap-evenement

[Deelnamelink kopiëren](#)

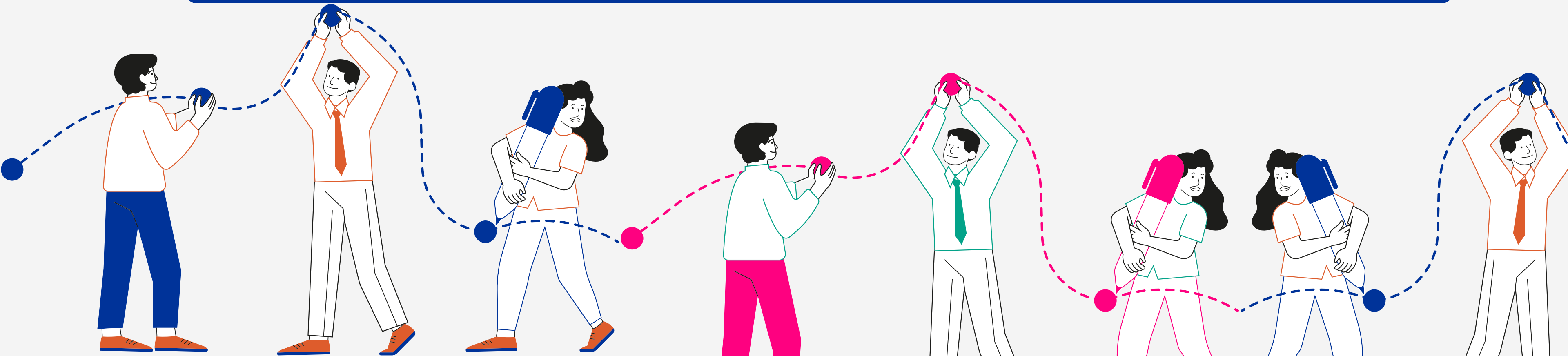
- 1 Ga naar wooclap.com
- 2 Voer de code van het evenement in de bovenste banner in

Evenementcode
QZPATG

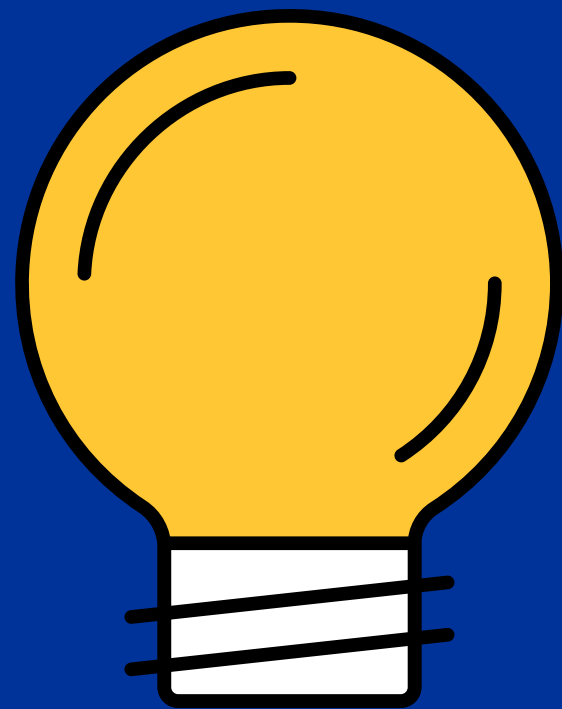
 Antwoorden per sms inschakelen

Wie bepaalt waar de brug heen leidt?

De uitdaging van elke bruggenbouwer: het navigeren door complexe spanningen om verandering te stimuleren.

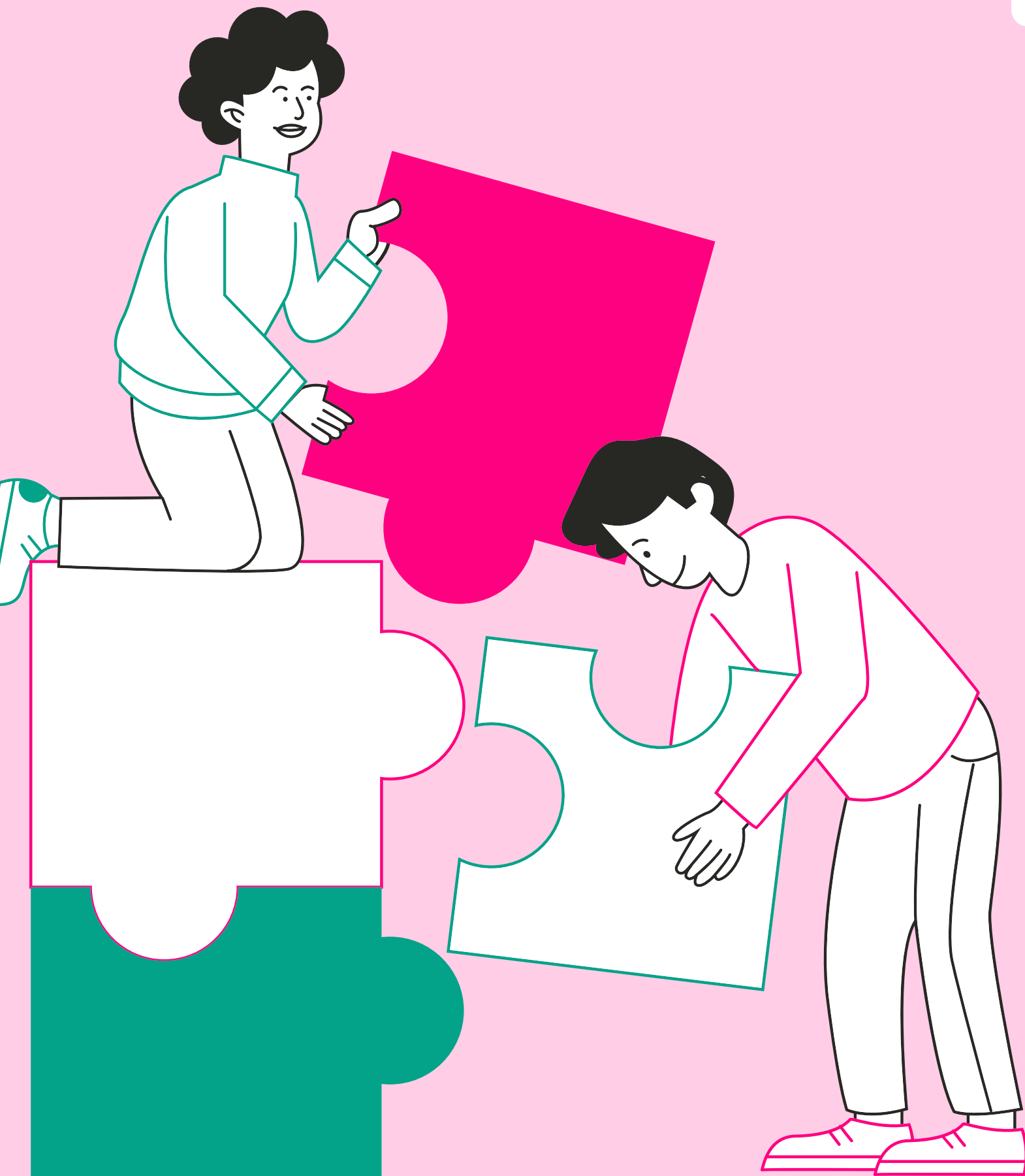
Evidence informed onderwijs

Benadering waarbij onderwijsbeslissingen worden genomen op basis van **wetenschappelijke inzichten, data en praktijkervaringen**. Het combineert deze bronnen om te het leren van leerlingen te versterken en scholen te laten groeien.

Context
Onderzoekende School?!

ONDERZOEKENDE SCHOOL?!

Samen scholen (onder)bouwen

Een partnerschap tussen scholen en lerarenopleiding waarbij studenten, lerarenopleiders, leerkrachten, schoolleiders en onderzoekers de krachten bundelen om evidence-informed antwoorden te vinden op uitdagingen in de schoolpraktijk.

Bouwstenen van het school-universiteitspartnerschap:

- Collaborative teacher research
- Third space
- Bruggenbouwers
- Constructive disruptions (constructieve verstoringen)
- Collective teacher efficacy (gezamenlijke doelmatigheidsbeleving)

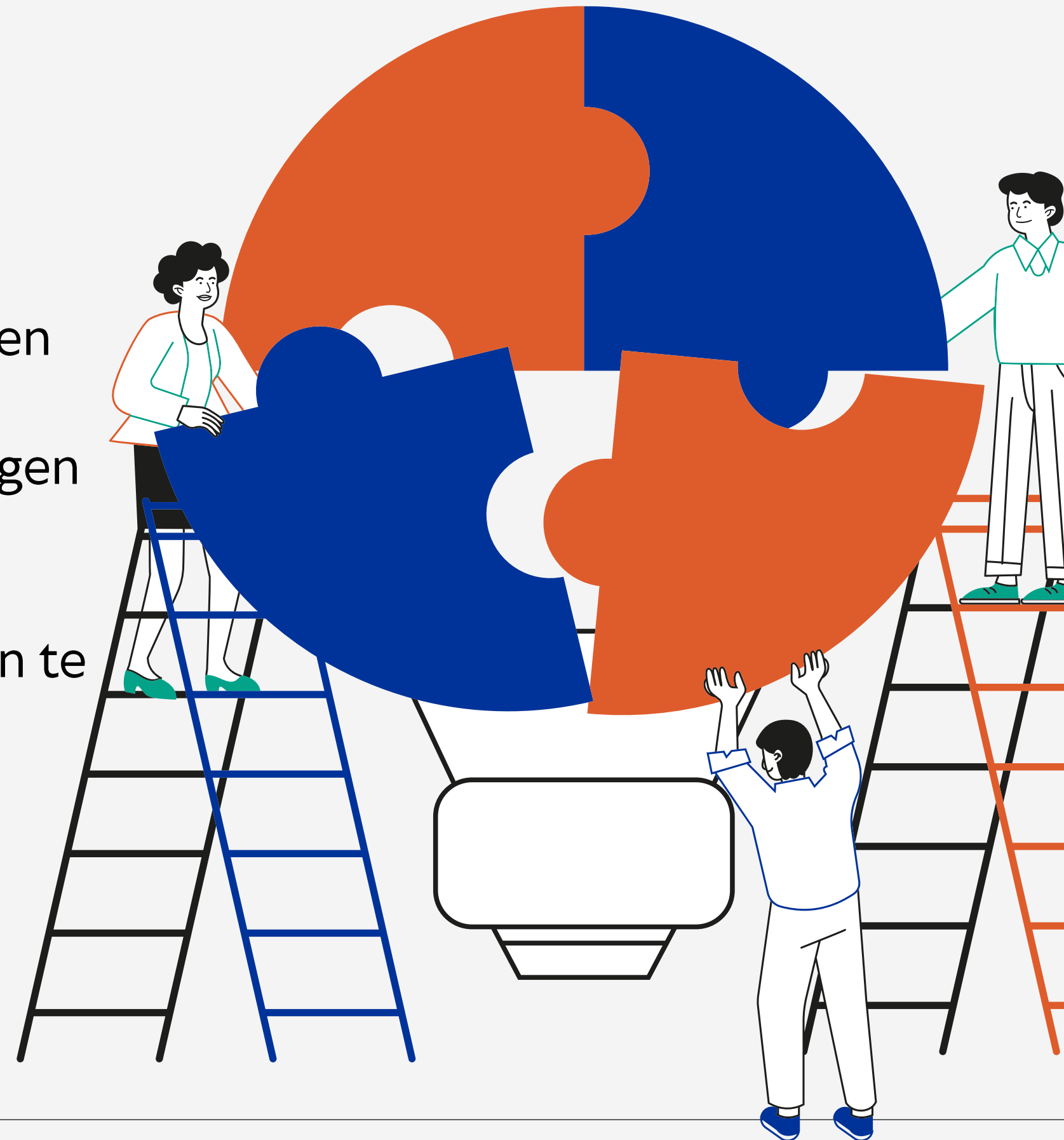
Collaborative teacher research (CTR)

Het proces waarbij leerkrachten en schoolleiders samen met andere onderwijsprofessionals, zoals collega's, onderzoekers, lerarenopleiders en begeleiders, hun eigen praktijk systematisch onderzoeken, hun aannames te bevragen en op basis van data en inzichten nieuwe aanpakken ontwikkelen om zo het leren van leerlingen te versterken

Kenmerken:

- Samenwerking
- Systematisch
- Reflectie
- Data-gedreven
- Focus ook op professionalisering en schoolontwikkeling

Hoe we
werken?

Third space

Bewuste **leerruimte** creëren waarbij verschillende actoren (leraren, onderzoekers, schoolleiders, pedagogisch begeleiders, lerarenopleiders) **evenwaardig** samenwerken.

In ontstaat een **tussenruimte** waarbij verschillende perspectieven elkaar aanvullen. De spanning en verschillen tussen verschillende stemmen en kennisbronnen gekoppeld aan gezamenlijke doelen zorgt ervoor dat er creatie van nieuwe ideeën plaatsvindt.

Hybride ruimte: academische kennis en praktijkkennis smelten samen

Professionele dialoog en samenwerking: gezamenlijk nieuwe kennis creëren

Onderhandeling en spanning: omarmen van spanningen tussen verschillende stakeholders met andere prioriteiten

**Waar we
werken?**

Bruggenbouwers

Fungeert als facilitator en ondersteuner tussen verschillende actoren binnen de school en navigeert tussen verschillende perspectieven, inzichten en context.

Rol overbruggt de kloof tussen belangen, bronnen, spanningen en inzichten om gezamenlijke evidence-informed actie mogelijk te maken, zonder zelf de eigenaar van de oplossing te worden

- Verbinden kennis buiten de school met kennis in de school
- Ondersteunen van processen en ontwikkelen van gezamenlijke doelgerichtheid en begrip
- Spanningen beheren door balans te vinden tussen sturing en ondersteuning

**Wie de bruggen
ondersteunt?**

Rollen bruggenbouwer

(Willegems et al. 2016)

Verbinden: kennis, data, praktijkervaringen, context (onderzoeker)

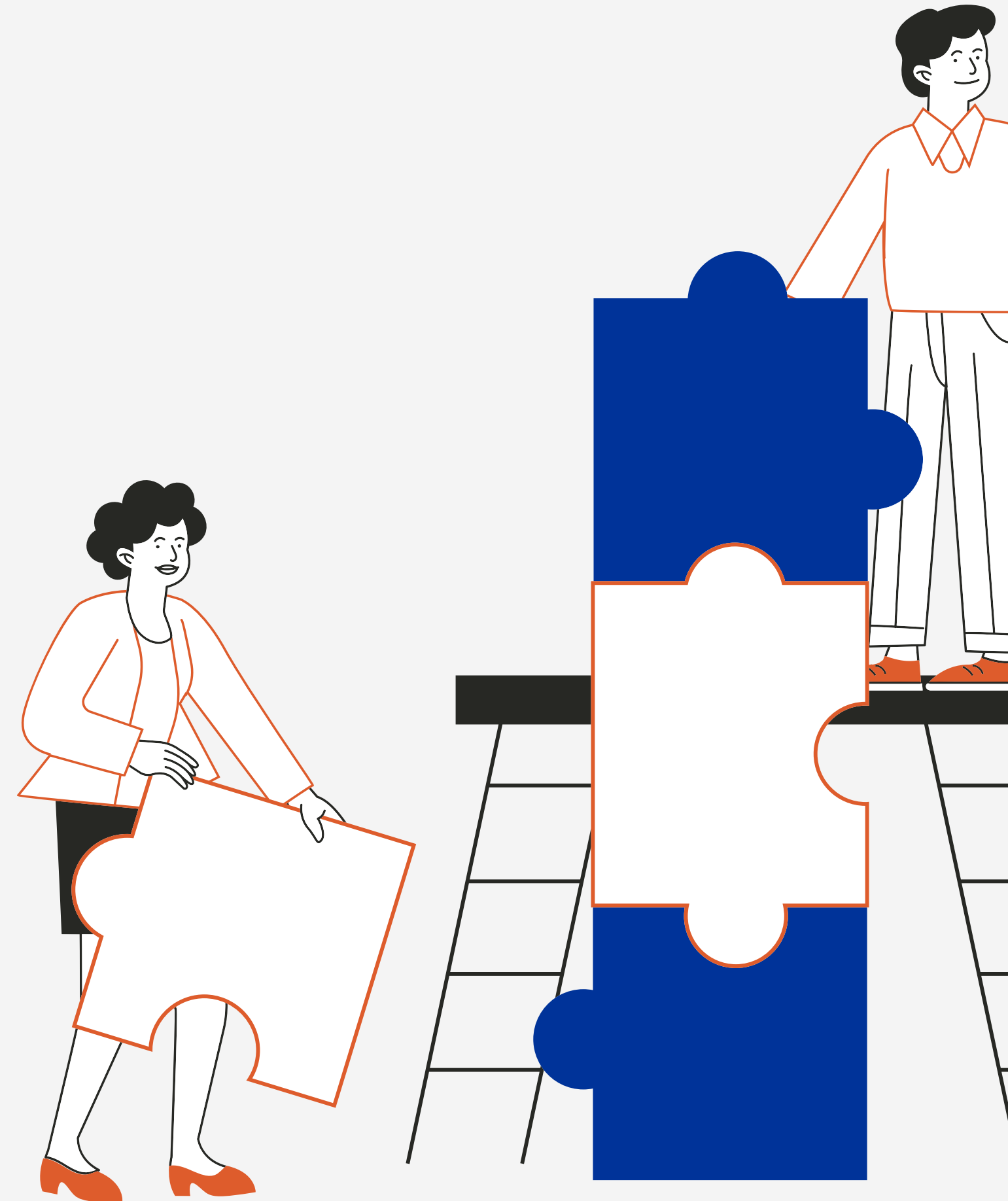
- mensen en bronnen koppelen

Proces begeleiden: leerproces sturen, ondersteunen zonder eigenaarschap weg te nemen (coach)

Relaties cultiveren: evenwaardigheid in het proces ontwikkelen, expertise zichtbaar maken en diversiteit en perspectieven bewust omarmen. (mentor)

Kritische vriend: in vraag stellen, spiegel voorhouden, aannames bevragen, data-geinformeerd uitdagen

Lerende rol: modelleren onderzoekende houding, jezelf de leerruimte gunnen en reflectie over eigen impact

**Wie de bruggen
ondersteunt?**

Constructive disruption

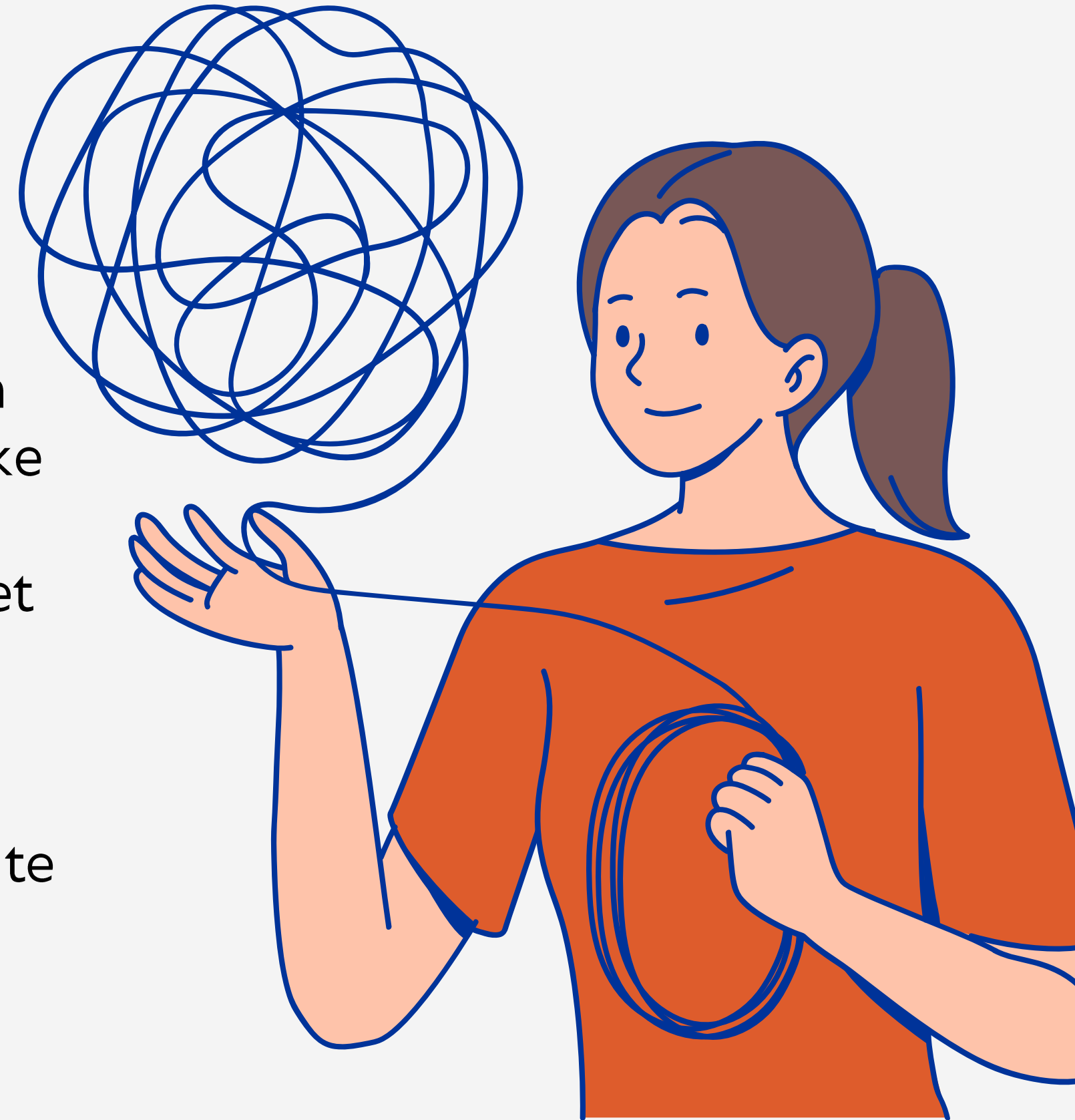
(Cochran-Smith & Lytle, 2009, Beaubout, 2012)

Een doelbewuste tijdelijke verstoring van bestaande routines, aannames, en overtuigingen:

- groot genoeg om een team 'wakker te schudden' en hen aan te zetten tot kritisch denken en gezamenlijke verbeteren van hun praktijk
- klein genoeg om veiligheid, relaties en voortgang niet te verhinderen

Gecontroleerde turbulentie

- nodig om te leren, innovatie en verandering in gang te zetten

Welke spanning nodig is?

Constructive disruption

(Cochran-Smith & Lytle, 2009, Beaubout, 2012)

Wat?	Waarom	Hoeveel?	Rol begeleider
Gerichte tijdelijke verstoring	• doorbreekt comfortzone • maakt verborgen aannames zichtbaar • zet aan tot gezamenlijke herinterpretatie van data en doelen	Continuüm: • licht: Bijna geen verstoring, iedereen voelt zich veilig, maar weinig tot geen leerprikkels • Matig: onrust, onwennig, dialoog, kritische vragen, nieuwe data • Ernstig: instabiliteit, weerstand, leerproces komt tot stilstand	Signaleren van blinde vlekken Injecteren van alternatieve stemmen Dosisbewaker: genoeg spanning om te leren

Welke spanning nodig is?

Collective teacher efficacy

(Bandura, 1997, Donohoo, 2017; Willegems, 2020)

Gezamenlijke overtuiging van een team in een specifieke school dat ze het leren van leerlingen kunnen beïnvloeden en dit onafhankelijk van de omgevingscontext waarin leerlingen opgroeien.

(Tschannen-Moran & Barr, 2004)

De kracht van gezamenlijke 'wij kunnen dit' denken

**Wat willen we
versterken?**

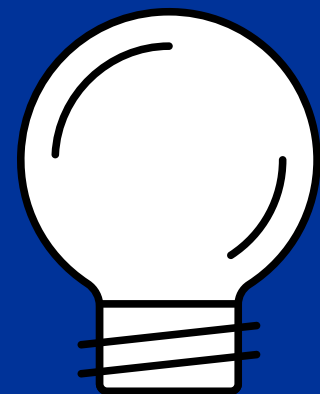
Bouwstenen cTE

Bron	Wat?	Begeleiding?
Mastery experience	Gedeelde, directe succeservaringen waarbij het team merkt dat hun eigen acties leiden tot leerwinst.	Team ziet via leerlingendata dat aangepaste aanpak werkt.
Vicarious experience	Leren via observatie (live of video) waardoor teams elkaars effectieve praktijken als haalbaar en navolgbaar zien	Organiseren van veilige kijk en leercultuur. Micro-successen zichtbaar maken. Collega's observeren elkaar via video en merken
Social persuasion	Positieve, geloofwaardige feedback dat het team ervan overtuigd dat hun gezamenlijke expertise een verschil kan maken.	Modereren van gesprekken, bewaken groeigerichte feedback,
Affective state	De collectieve emotionele sfeer van vertrouwen, veiligheid en motivatie die bepaalt of teams risico's durven nemen.	Creëren van leerruimte en normaliseren van twijfels en onderzoeken

Wat willen we versterken?

Wat wil dit zeggen voor mij als pedagogisch begeleider?

Hoe beweeg je tussen verschillende bronnen (praktijk, beleid, overheid, wetenschap, scholengemeenschap,...) en belangen in diverse uitdagende contexten.

Je fungeert vaak als een bruggenbouwer (broker) in een third space, die het mogelijk maakt dat verschillende actoren tot leren komen en zich samen richten op schoolontwikkeling ondanks hun uiteenlopende perspectieven, belangen en posities.

3 echt verhalen

3 contexten, 3 begeleiders

NORA (43)

- GROTE SCHOOL ARBEIDSFINALITEIT
- Voor het eerst een team
- Schoolleider wil vooruit

Schoolleider wil resultaat, het team tijd om te leren.

Wanneer grijp je in?
Wanneer geef je ruimte?

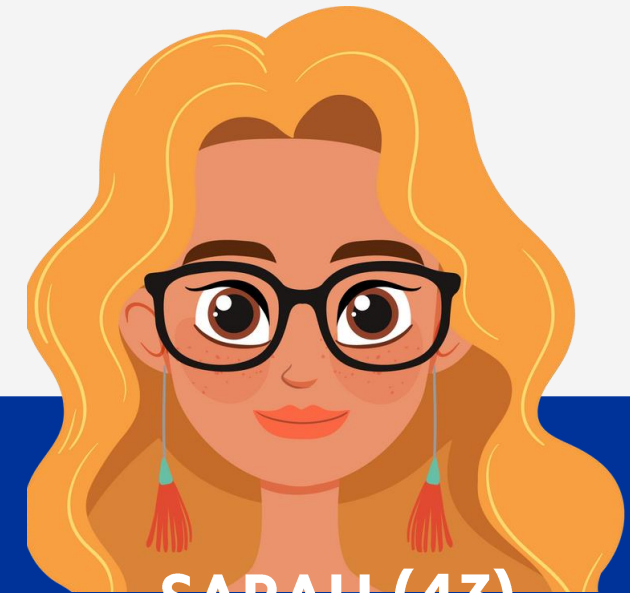

ELIAS(36)

- KLEINE DOORSTROOMSCHOOL
Ervaren onderzoekend team

Begeleider van een sterk zelfsturend team

Blijf ik expert of word ik ondersteuner van het proces?

SARAH (43)

- Grootstedelijke so
- Voor het eerst een team
- Ervaren schoolleider

De leerkrachten twijfelen aan hun leerlingen en zien het nut van onderzoek niet in.

Hoe breng ik andere perspectieven binnen?

Balanceren tussen resultaat en leerproces team

Onderzoekend team (4 teacher leaders, 1 bruggenbouwer)

Schoolleider verwacht zichtbare resultaten tegen juni, een schoolplan en rapportering op papier.

Schoolleider legt kaders en uitkomst vast.

Team wil vooral 'grip krijgen op het probleem', ervaren geen gezamenlijke doelgerichtheid en ervaren nog veel leernoden bij collega's.

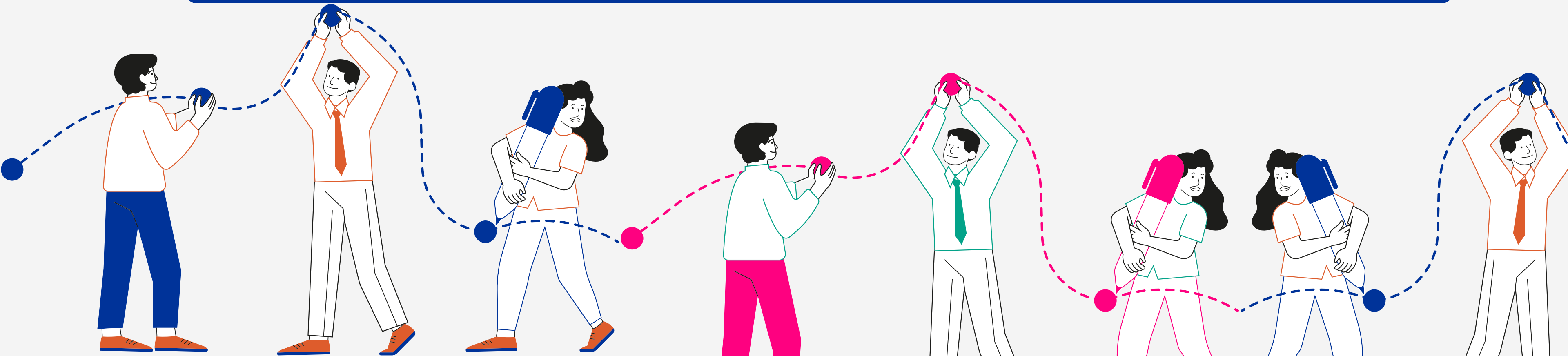

NORA (43)

- GROTE SCHOOL (850 LLN)
- Negatieve doorlichting
- Schoolleider vertrekt vanuit urgentie
- 4 collega's vormen een kernteam
- Externe begeleider: Nora

Waar merk jij een spanning?

Welke bruggen kan je als begeleider maken om spanning bewust te gebruiken?

Nora's spanningsmeter en kansen om bruggen te slaan

Brug tussen beleidsverwachtingen beleid en teambehoefte aan leerruimte

Brug tussen resultaat/output en nood om vertrouwen en ondersteuning te krijgen bij data en literatuur inzetten om te leren.

Brug tussen verantwoording, meetbare output en eigenaarschap, veiligheid en groeien als team.

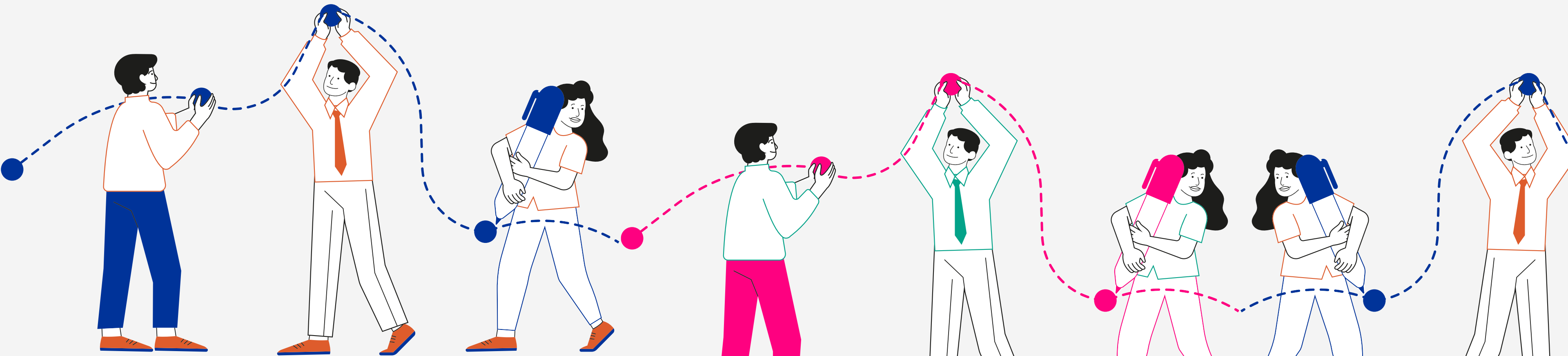

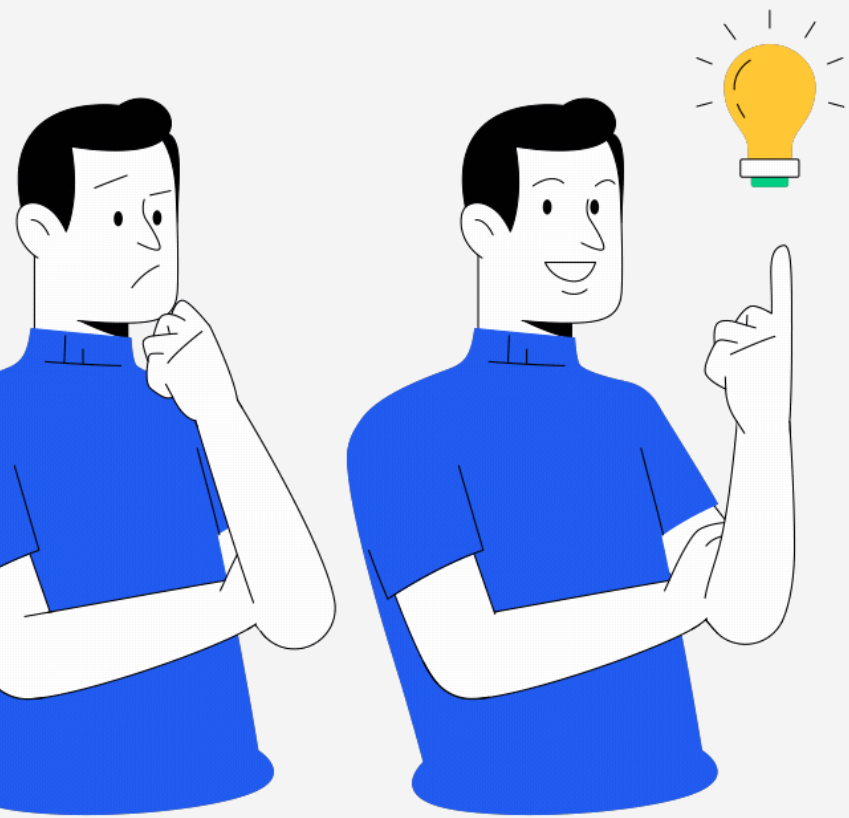
NORA (43)

- VERBINDEN VAN DATA EN RESULTATEN (URGENTIE) EN TEAMBEHOEFTE (LEERNODEN, ERVARING EN VRAGEN)
- Gezamenlijke doelgerichtheid creëren
- Systematische cyclus als rode draad: data, literatuur, leren en acties
- Team afschermen voor audit logica en rollen definiëren

Hoe bewaak jij de focus in een context die evidence-informed werken reduceert tot externe verantwoording?

Hoe werk je resultaatgericht en heb je ook voor leernoden?

Theoretische lens

Radicale collegialiteit (Fielding 2001)

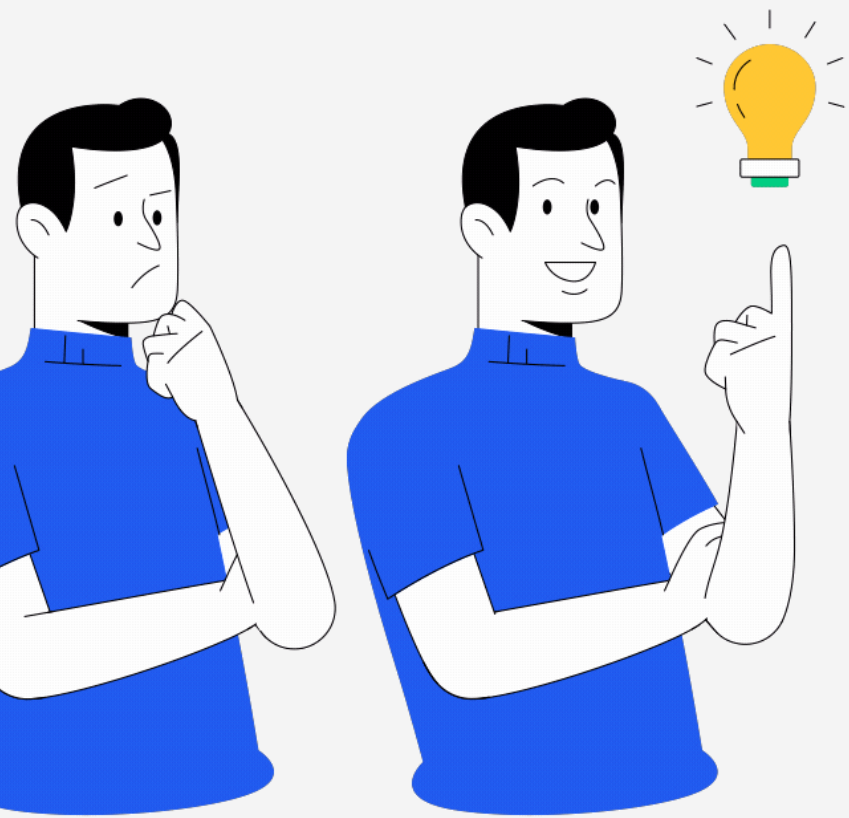
Benoemt dat echte vernieuwing pas ontstaat als stemmen, ook de lastige, evenwaardig meedoen.

Wat zien we?

- Schoolleiding, coach en leerkrachten hebben elk een stem in het leerproces
- Expertise (verschillende perspectieven) moeten gedeeld worden
- Audit logica: externe verantwoording jaagt korte termijn output na
- Team verliest eigenaarschap en diepe reflectie op urgentie

Implicatie Nora's rol:

- Urgentie wordt vergroot door te vertrekken van data
- Maak het doel en de 'meetlat' onderwerp van dialoog. Wees transparant over succescriteria in het proces en over het gezamenlijke doel
- Nora creëert sleutels die dialoog tussen perspectieven vergroot: gezamenlijke agenda, expliciet maken van belangen

Theoretische lens

Rollen van een bruggenbouwer (Willegems et al. 2016)

Navigeert tussen rollen om zo de kloof tussen belangen, spanningen en inzichten te slaan

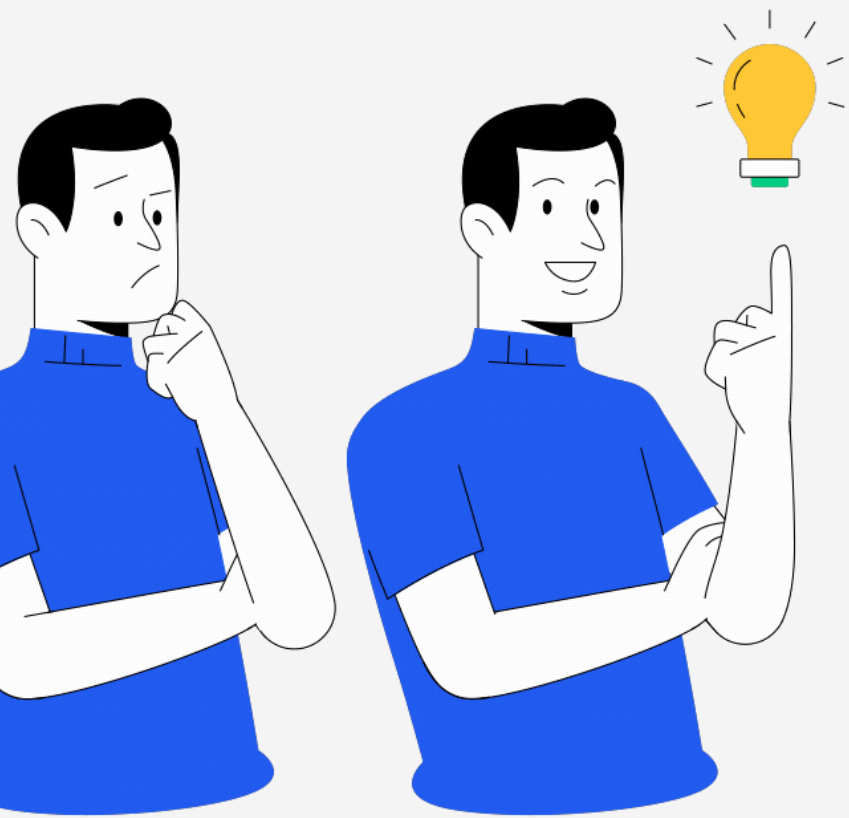
Wat zien we?

- Spanning tussen verschillende verwachtingen en belangen

Implicatie Nora's rol:

Nora neemt verschillende faciliteert proces door rollen expliciet in te zetten:

- **Verbinder en gids** (procesarchitect): verheldert taal, doelen en maakt inzichten begrijpbaar en hanteerbaar
- **Co-onderzoeker**: modeleert onderzoekende houding en deelt risico's, vertaalt en hertaalt data
- **Kritische vriend**: stelt disruptieve vragen, bewaakt leerfocus en organiseert bewust tegenspraak

Theoretische lens

Constructive disruptions

Het juiste niveau van turbulentie om te ontwaken uit de huidige manier van denken en schoolteam te prikkelen om hun dagelijkse praktijk en overtuigingen te herzien

Wat zien we?

- Spanning tussen snelle output en leer-tempo team
- Onzekerheid over ingrijpen of loslaten

Implicatie Nora's rol:

Nora doseert in het proces de turbulentie:

- Korte data-interventies om urgentie van het leerkrachten te verhogen
- Voorkomen van te hoge turbulentie die kan leiden tot verlamming of vluchten door
- Faciliteert co-design van onderzoeksvragen (doelen) zodat data-analyse geen audit maar een leerinstrument wordt.
- Meet & reflect: snelle datacycli en sprints tonen eerste winst en stimuleren leren

Turbulentie creëren in een zelfsturend team

Innovatieve kleinschalige school zonder eerste graad (200 leerlingen)

Sterke traditie in onderzoeksmatig werken

Lerarenteam start zelf een schoolbreed onderzoek naar evaluatiepraktijken (kalibratie en feedbackkwaliteit)

Nieuwe schoolleider is trots en hecht veel belang aan eigenaarschap geven aan leerkrachten en laat het proces los.

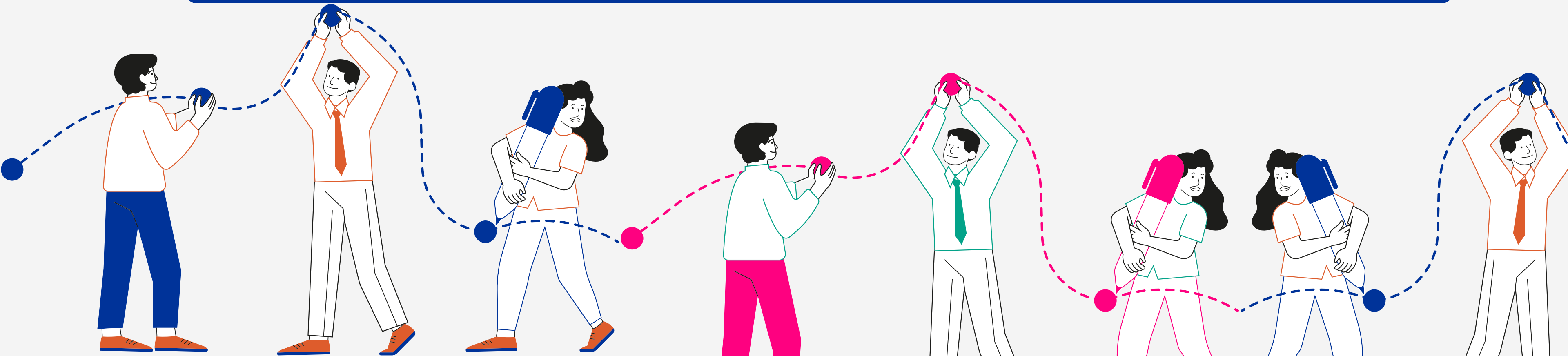

ELIAS(36)

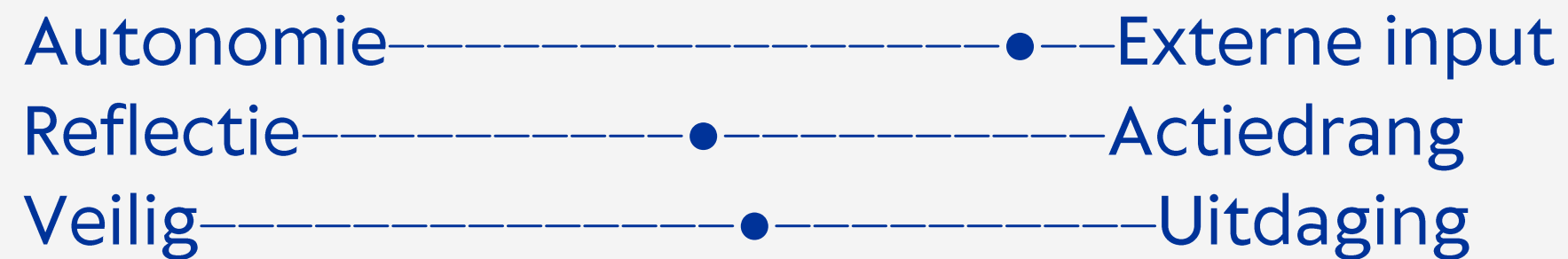
- **7 JAAR BEGELEIDER**
- Team ziet Elias als 'sparringpartner op vraag aan de zijlijn'
- KLEINE DOORSTROOMSCHOO L Ervaren onderzoekend team
- Nieuwe schoolleider

Waar merk jij een spanning?

Welke bruggen kan je als begeleider maken om spanning bewust te gebruiken?

Elias' spanningsveld en kansen om bruggen te slaan

- Team beslist maar houdt externe stemmen buiten
- Elias mag luisteren, maar niet sturen of bijdragen
- Veel data, weinig doorvertaling naar de klasvloer
- Project loopt maar verdieping ontbreekt
- Betrokken confronteren leidt mogelijk tot conflict

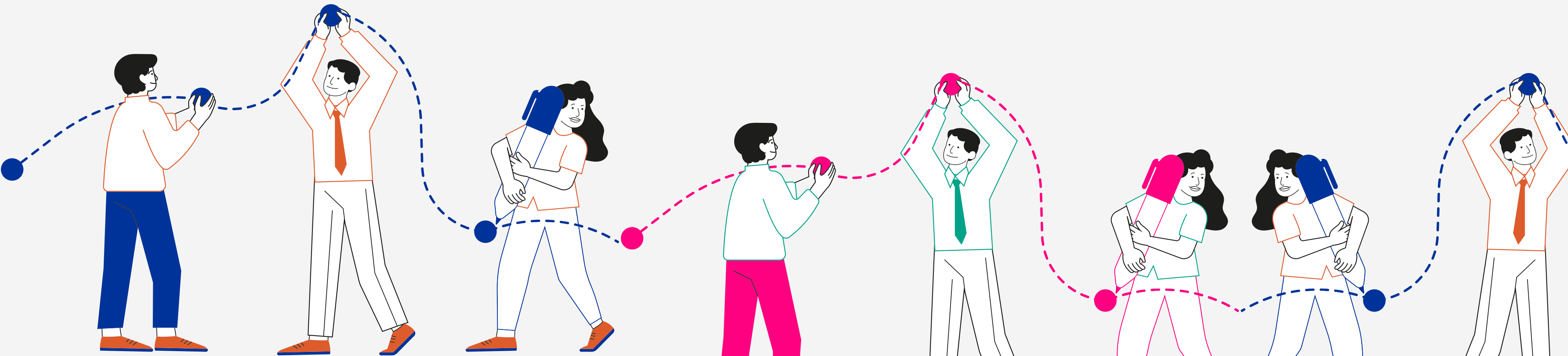
ELIAS(36)

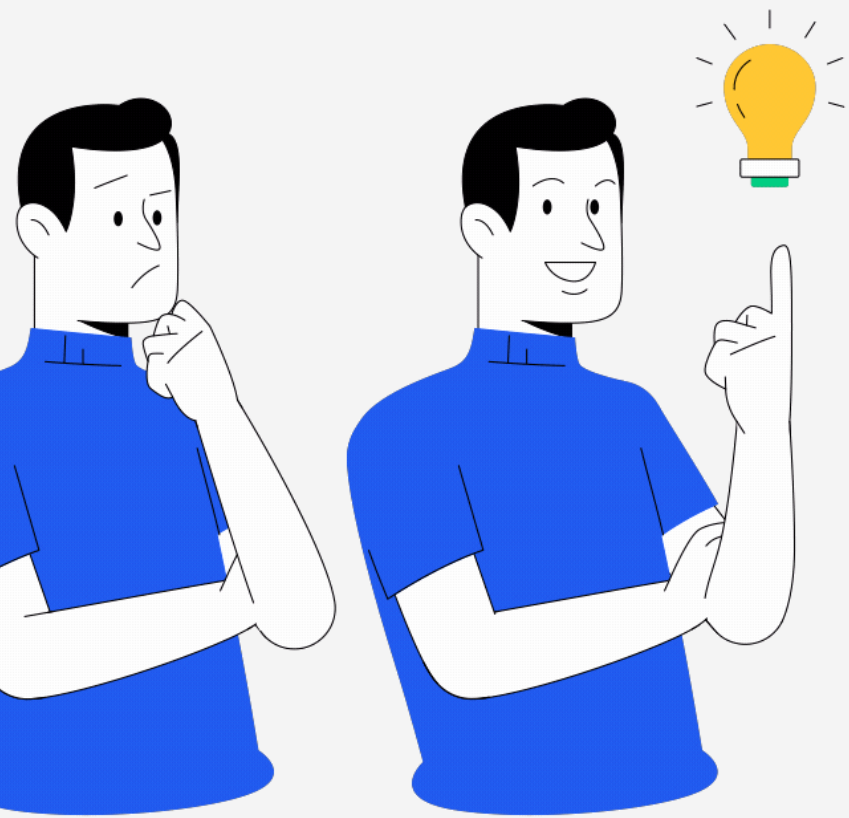
**ALS IK NIETS ZEG, IS HET
VEILIG...**

**...maar dan laat ik kansen
op verdiepen liggen**

Hoe bepaal je het juiste turbulentie niveau om een zelfsturend team toch naar buiten te laten kijken?

Wanneer, hoe en waar grijp je in als alles vlot lijkt te lopen?

Theoretische lens

Constructive disruptions

Het juiste niveau van turbulentie om te ontwaken uit de huidige manier van denken en schoolteam te prikkelen om hun dagelijkse praktijk en overtuigingen te herzien

Kern:

- doelbewust lichte of matige turbulentie creëren om onuitgesproken overtuigingen en aannames zichtbaar te maken en uit te dagen.

Implicatie Elias zijn rol:

- **Data verzamelen van andere perspectieven (voicing):** Leerling soundcheck en peer-benchmark
 - ‘Wij weten wat onze leerlingen en collega’s nodig hebben en willen’
- **Eigen twijfel delen** (rol als lerende): tegenstem durven geven wanneer team zichzelf bevestigt
- **Andere actoren uitnodigen** die perspectieven binnenbrengen: onderzoek(ers)
- **Voorbeeld van een andere school binnenbrengen** die andere aanpak om zelfde urgentie vond (vicarious experience)
- **Rolverheldering** over je rol als bruggenbouwer

Vonken nodig voor vertrouwen

Opstart onderzoekend team: 5 leerkrachten nemen voor het eerst een rol op in schoolontwikkeling, 2 studenten sluiten aan in het team.

Geen ervaring met evidence-informed werken

Lage ambitie, hopen op een plan dat hen uit de nood helpt

- attribueren leerresultaten aan thuissituatie
- leggen oorzaak bij lage kennis schooltaal
- lage inschatting teamcompetenties
- ouders zijn niet betrokken
- data verzamelen heeft weinig zin, we kennen de situatie
- laag eigenaarschap voor proces

Sarah geraakt niet verder dan momenten van ventileren

SARAH (43)

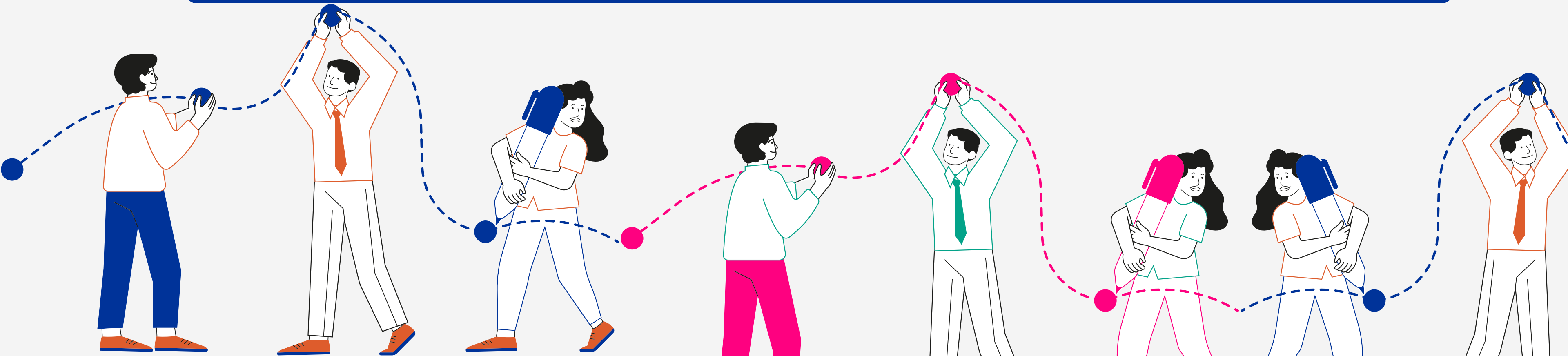
- **5 JAAR ERVARING**
- **gezien als expert-redder**

Context:

- **KLEINE GROOTSTEDELIJKE SECUNDAIRE SCHOOL**
- Dalend leerling aantal
- Negatieve doorlichting
- Hoge SES kwetsbaarheid
- Ervaren schoolleider

Waar merk jij een spanning?

Welke bruggen kan je als begeleider maken om spanning bewust te gebruiken?

Spanningsmeter Sarah en kansen om bruggen te slaan

Spanning en breuklijn:

- Leraren geloven: onze context bepaalt alles
- Geloven niet in eigen impact: maakt toch geen verschil
- Geen eigenaarschap: Team wacht op Sarah (expert) om te zeggen wat moet, maar heeft ook argumenten waarom het niet werkt
- Status qua is veiligste vs. onzekere opbrengst
- Veel praten en bevestigen aannames
- Analyse voelt als kritiek aan

Brug slaan tussen:

- verwachtingen en data
- externe expertise en eigenaarschap bewaken
- comfortzone en turbulentie
- Ervaren werklast en zichtbare winst
- Analyse en actie

SARAH (43)

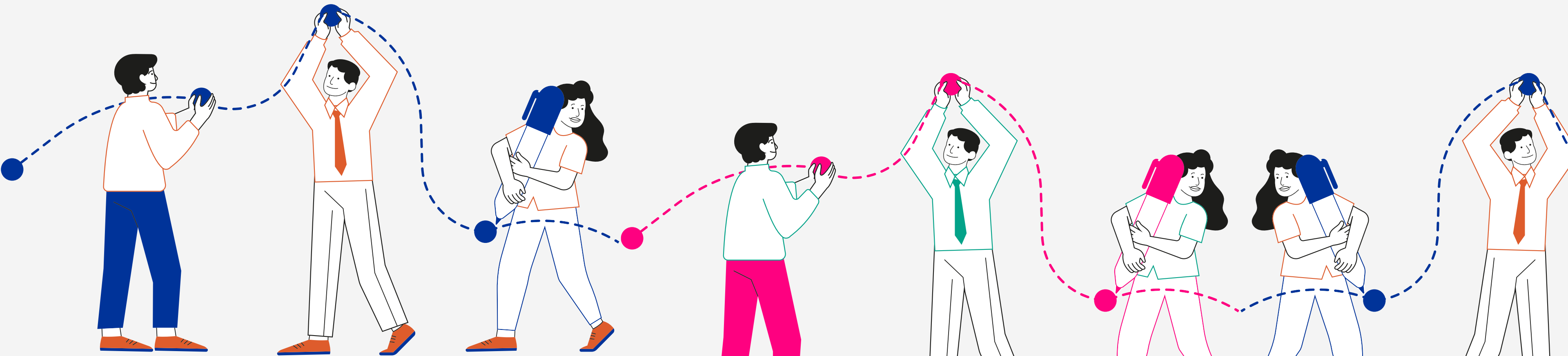
- **5 JAAR ERVARING**
- **gezien als expert-redder**

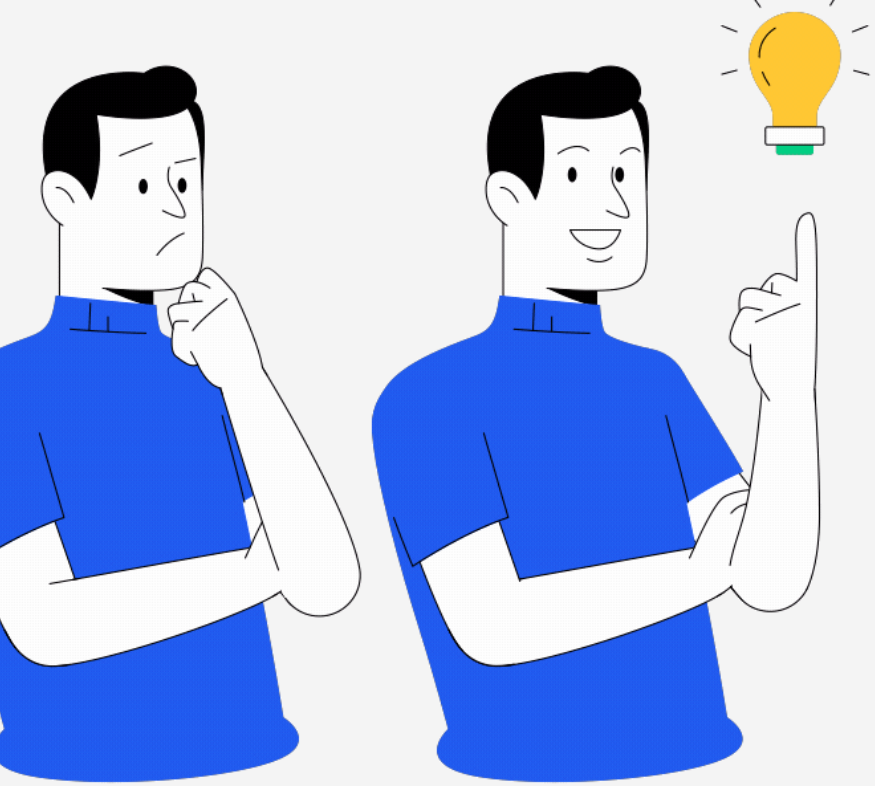
Context:

- KLEINE GROOTSTEDELIJKE SECUNDAIRE SCHOOL
- Dalend leerling aantal
- Negatieve doorlichting
- Hoge SES kwetsbaarheid
- Ervaren schoolleider

Welke hefboomen kies jij om 'wij hebben impact' spiraal en 'hoge verwachtingen op gang te trekken?

Hoe zorg je dat het team (niet jij) succeservaringen claimt?

Theoretische lens

Collective teacher efficacy

Gezamenlijke overtuiging van een team dat hun professioneel handelen invloed heeft op het leren van leerlingen, los van omgevingsfactoren.

Wat zien we?

- Geloof in eigen impact is laag: maakt toch geen verschil
- Openheid voor data en literatuur: data aversie
- Gebrek aan mastery experience (succeservaringen in het verleden)
- Gebrek aan vicarious experience (collega's bij wie het wel lukt of dingen uitproberen)
- Te weinig positieve turbulentie
- Externe stemmen ontbreken

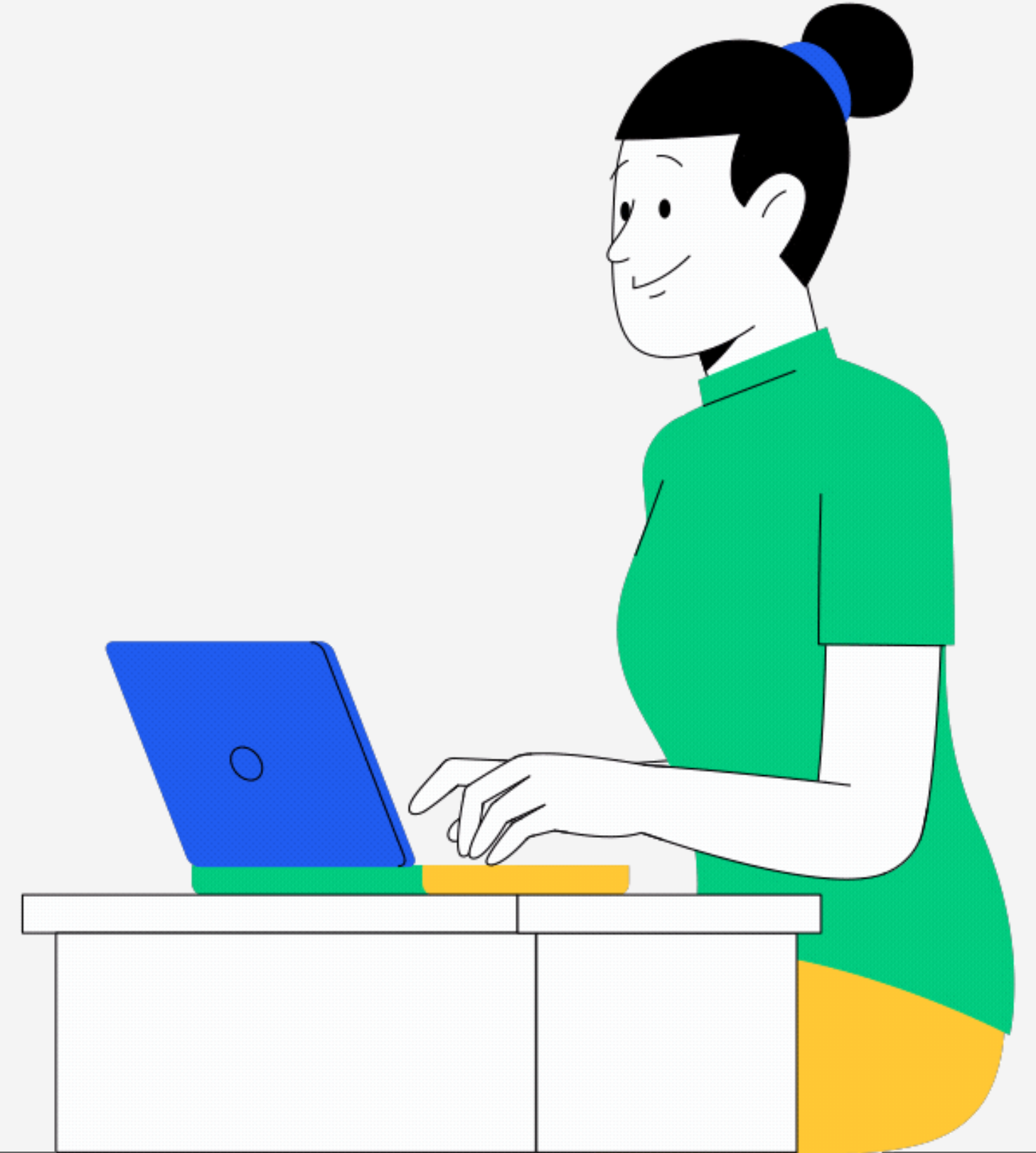
Implicatie Sarah:

Nora neemt verschillende faciliteert proces door rollen expliciet in te zetten:

- **Mastery experience vergroten op micro niveau:** korte haalbare interventies uitvoeren om 'we kunnen niets veranderen' narratief te doorbreken
- **Vicarious experience:** successen andere collega's opspeuren en delen (binnen of buiten school)
- **Student voice shock:** leerkrachten sturen om perspectief leerling te beluisteren
- **Andere actoren turbulentie** laten veroorzaken: onderzoekers, studenten
- **Successen bij kleine** interventies en logboek delen en zichtbaar maken
- **Rollen-switch:** eigenaarschap vergroten, expertise benoemen, feedbackcultuur laten groeien

Hoe je een geweldig resumé kunt schrijven

Een resumé is wat tussen jou en je
droomjob staat. Zorg er dus voor dat je
resumé overtuigend is!

Wat blijft hangen?

1

Als bruggenbouwer ben je een kameleon

Welke rol vraagt dit team? Wat vraagt de context?

2

Turbulentie en spanning zijn geen vijand

Doseer de schok-golven: klein, veilig en zichtbaar

3

CTE bronnen als hefboom

Vier micro-wins publiek en snel

4

Third space denken

Omarm de kracht van multiperspectivisme en diverse bronnen

Jouw persoonlijke brug-actie?

Denk terug aan je begeleidingsmoment dat je bij de start koos....

Formuleer een '7 dagen stap'

Welke mini-actie neem jij voor volgende week vrijdag die:

EVIDENCE INFORMED WERKEN ONDERSTEUNT

KLEINE TURBULENTIE VEROOORZAAKT

ÉN EIGENAARSCHAP BIJ HET TEAM LAAT

Schrijf, deel met je buur of plenair

Projecten

Enkele projecten die we lopen zijn mogelijk interessant om te volgen

VideoKLuB: videoreflectie om brede basiszorg te versterken

BlackBox: leren zien wat werkt via aanvangsbegeleiding reactief klasmanagement en hoge verwachtingen versterken bij starters.

Pluridentities HORIZON 2020 project: Het beschermen en stimuleren van meertalige identiteiten bij leerlingen in Europa via inclusief beleid en klassikale praktijken

Vakdidactische onderzoekende school

Uitnodiging

Twee ontmoetingsmomenten

Uitnodiging

Twee ontmoetingsmomenten

Bedankt!

Als je vragen hebt, stuur gerust een e-mail naar **vicky.willegems@vub.be**

Volg ons op: Onderzoekende school?!

